

OKTOBER 1948

En tale om: «Da jeg var gutt»

I oktober 1948 talte Einar Gerhardsen i skolekringkastingen, og han var blitt bedt om å fortelle fra sin egen barndom og ungdom. Og her er noe av det han fortalte:

Kunne jeg gjøre noe for å få dere som nå hører meg, til å forstå at den som ikke tar med seg alt det han kan få av lærdom og kunnskaper i skolen — han vil kanskje komme til å angre på det hele sitt liv. I unge år lærer en lett. Seinere blir det tyngre. En kan aldri ta igjen det en forsømmer i skoleåra.

Da jeg var gutt, måtte de fleste ungene begynne å arbeide i 10-årsalderen. Det var å gå på skolen om formiddagen, og i en viserguttjobb eller noe liknende om ettermiddagen. En av de første jobbene jeg hadde, var å ta imot billetter på en kino oppe på Grünerløkka. Jeg kan ennå så levende forestille meg min stadige kamp mot søvnen, som kveld etter kveld holdt på å overmanne meg. Særlig på kvelder da det var dårlig besøk, husker jeg at jeg ofte stod opp mot veggen og sov mellom hver tilskuer som kom. Det var en temmelig trøtt 10-åring som hver kveld ved 11-tida ruslet hjem til bakgården i en stor leiekaserne. Og det er lett å forstå at en neste dag ikke var særlig opplagt i skoletimene. Jeg holdt ikke lenge ut i den jobben, og så ble det viserguttjobber i ulike forretninger. Som regel måtte en da gå på jobben direkte fra skolen, og en var ikke hjemme før ved 8—9-tida om kvelden. På den måten ble det ikke tid til å gjøre hjemmelekser, og en følte

seg av den grunn aldri helt tilfreds på skolen. Skolegangen ble etter hvert betraktet nærmest som en byrdefull plikt, og arbeidet for å tjene en to-tre kroner uka kom til å stå for en som det viktigste.

Under slike forhold var det godt å ha en god og forståelsesfull lærer. Jeg hadde det i lærer Strøm på Møllergata skole. Han var en dyktig og klok lærer, og han var av dem som fikk oss gutta til alltid å prøve å yte vårt beste.

I femte klasse måtte jeg skifte skole, da familien flyttet til en annen kant av byen. Da mora mi var på skolen for å ordne med overflyttingen, sa lærer Strøm til henne: «Jeg vil rå Dem til ikke å flytte Einar. Han er en vanskelig gutt, men jeg kjenner ham nå og kan behandle ham.» Dessverre måtte jeg av omsyn til visergutt-plassen min likevel skifte skole, men jeg fikk sårt sanne at min gamle lærer hadde rett i sin advarsel. På den nye skolen fikk jeg lærere som jeg kom i motsetning til fra første dagen, og resten av skolegangen min ble en protestfull kamp mot lærere som aldri forstod meg, og som jeg aldri fikk respekt for og aldri ble glad i. Resultatet var en dårlig avslutning på folkeskolen, den eneste skolegangen jeg hadde.

Hele mitt liv har jeg lidd under det. Gang på gang er jeg blitt minnet om at en aldri kan ta igjen det en taper i skoleåra.

Kjære små venner — jenter og gutter som i dag går på skolen. Pris dere lykkelige over at de fleste av dere i dag slipper å ta lønnet arbeid, mens dere går i folkeskolen, og vær glad for at de fleste lærere og lærerinner i dag står i et ganske annet tillitsfullt vennskapsforhold til sine elever, enn de i alminnelighet gjorde for en menneskealder siden. Bruk skoletida godt. Husk at dere har foran dere et langt liv. Jo mer dere lærer som barn og ungdom, jo bedre vil dere være rustet til å møte alt som livet har å by dere av godt og ondt. Lær også å skjelne mellom rett og urett, mellom ditt og mitt, mellom sannhet og usannhet. Lær å leve livet slik at dere aldri behøver å skamme dere over dere sjøl. Da vil livet, trass i hva det ellers har å by på, alltid være rikt og godt.